

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِالْحَمْدِ لِلَّهِ وَرَبِّ الْعَالَمِينَ

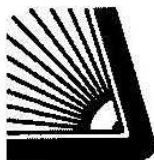
تأثیر اختلافات نحوی

تألیف: دکتر محمد فاضل صالح سامرائی

(مجله علوم اللغة، جلد دهم، ۲۰۰۷، شماره ۲، دانشگاه تعز)

ترجمه: محمدرضا غفاری

(دانشجوی دکترای زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران)

انتشارات نظری

سرشناسه	: صالح السامرائی ، محمد فاضل ، ۱۹۳۲ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: تأثیر اختلافات نحوی / ترجمه: محمد رضا غفاری
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات نظری ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	: ۱۰۴ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۹-۶۷۵-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
عنوان قراردادی	: أثر الخلافات النحویه ، فارسی
موضوع	: زبان عربی - نحو
یادداشت	: کتابنامه
شناسه افزوده	: غفاری ، محمد رضا ، ۱۳۶۵ - مترجم
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۲۰۴۱ الف ۲ س / PJ۶۱۵۱
رده‌بندی دیویی	: ۴۹۲ ۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۸۵۵۷۶

انتشارات نظری

نام کتاب : تأثیر اختلافات نحوی

ترجمه : محمد رضا غفاری

نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۶

شمارگان : ۵۰۰

«کلیه حقوق مادی ، چاپ و نشر مخصوص و محفوظ نگه داشته شده است»

دفتر مرکزی : تهران، خیابان ولی عصر (عج)، خیابان سید جمال‌الدین اسدآبادی (یوسف آباد)

نیش خیابان فتحی شقاقی، جنب بانک انصار ، پلاک ۳۲، طبقه ۲، واحد ۱۷

info@nashrenazari.com

همراه: ۰۹۱۹۰۱۲۹۴۵۵

www.nashrenazari.com

تلفن: ۸۸۱۰۲۷۷۵

قیمت : ۸۰۰۰۰ ریال

آنچه می‌خوانیم

۷	آشنایی با فائش بهارائی
۹	مقدمه مولف
۱۱	مقدمه مترجم
۱۳	مسائلی اختلافی که نمیتوانند نادیده گرفته شوند
۱۸	اختلاف در مورد فایده اختلاف
۲۲	مواردی که اثر اختلاف در آن در سده اخیر، اینکه در حقیقت جزء موارد اختلافی نیست
۲۴	اثر اختلاف در اختلاف دیگر
۲۷	نخست: اختلاف در اصل کلمه و اثر آن
۳۰	دوم: اختلاف در مفرد یا جمع بودن اسم
۳۸	اختلاف بین تاویل و عدم تاویل و اثر آن در معنا
۴۱	اختلاف در علت و اثر آن
۴۳	اختلاف در اصطلاح نحوی و اثر آن در معنا
۴۵	اختلاف در حذف و اثر آن
۴۶	اختلاف در تقدیر و اثر آن
۴۷	اختلاف در تقدیر و اثر آن در اعراب
۴۷	اختلاف در تقدیر محذوف و اثر آن در معنا
۴۹	اختلاف در دلالت و اثر آن
۵۰	اختلاف در شروط و اثر آن
۵۱	اختلاف در توجیه شیوه بیان عربی و اثر آن در حکم نحوی
۵۲	اختلاف در عامل و اثر آن
۶۲	اختلاف در عامل و اثر آن در تعبیر زبانی
۶۴	اختلاف در احکام نحوی و اثر آن
۸۵	پی نوشت ها
۹۹	منابع

ک مقدمه مولف

الهی، تو را می‌ستایم که ستایش کردن را به من آموختی و درود و سلام بر بهترین مخلوق، حضرت محمد (صلّ الله علیه و آله وسلم).

بعد از حمد و ثناء الاهی...

چنین پژوهش در مطالعات نحوی بسیار مهم است، زیرا از اثر اختلافات نحوی صحبت می‌کند. هنگامی که کتاب‌های نحوی و به‌ویژه کتاب‌های مطول در این زمینه را تورق می‌کنیم، با اختلافات فراوانی روبرو می‌شویم. به‌ویژه کتاب‌های نحوی نیست که بدون اختلاف باشد. این اختلافات گاهی به درازا می‌کشند و مساحت زیادی را به خود اختصاص می‌دهد، گاهی هم موارد اختلافی کوتاه است. گاهی در یک مسئله دریا چندین نظر وجود دارد. برای درک این نکته کافی است نگاهی به کتاب "الإنصاف" ابن انباری یا "شرح المفصل" ابن یعیش یا "کافیه ابن الحاجب" رضی استرآبادی، داشته باشیم.

پژوهش حاضر، تأثیر این اختلافات را بررسی می‌کند و تلاش دارد تا بیان کند که چه فایده و نتیجه‌ای از آن به دست می‌آید. گاهی اوقات با مسائل زیادی روبرو می‌شویم که تعدد آراء در آن به طول می‌انجامد و مجادله عقلی و منطقی زیادی مطرح می‌شود اما هیچ تأثیر و فایده‌ای ندارد اما در مقابل، برخی مسائل دارای فایده‌اند.

این پدیده مورد توجه برخی از نحویان متأخر قرار گرفته و تأثیر و عدم تأثیر آن را مطالعه کرده‌اند. اما کمتر به فایده اختلاف اشاره شده و مطالعه کافی در این جنبه صورت نگرفته است.

این احساس نیاز من را بر آن داشت تا اثر اختلافات نحوی را بررسی کنم، هم مسائلی که از اختلاف آن‌ها فایده‌ای حاصل نمی‌شود و هم مسائلی که نحویان در مورد فایده یا عدم آن، نظر واحدی ندارند. اختلافاتی که ثمره‌ای از آن حاصل می‌شود، بخش بیشتر این پژوهش را تشکیل

می‌دهد.

جهت سهولت در مطالعه کتاب، مسائل آن را طبقه‌بندی کردم؛ به‌عنوان مثال با تمرکز بر یک کلمه خاص، جنبه‌های مختلف آن را ذکر و سپس اثر اختلاف موجود در آن را تشریح کردم. همین روش را در اختلاف‌های مربوط به اعراب و علت‌ها و حکم نحوی و عامل و ... ادامه دادم. مدعی نیستم که این یک تحقیق کامل و بی‌نقص باشد بلکه طبعاً مسائلی نیز هست که از آن غافل بودم، اما همین برایم بس است که بتوانم اذهان را به مسئله‌ای جلب کنم که معتقدم کم‌اهمیت‌تر از همه آن‌هاست. آنچه در مورد اختلافات نحوی نوشته‌شده، نیست. علاقه‌مندان می‌توانند بر این بحث بیفزایند.

از خداوند تقاضای عمل نیک و اندیشه درست دارم که او هم شنوا و هم اجابت‌کننده است.

ک مقدمه مترجم

خلاف مصدر "خالف" و لغتا یعنی عدم توافق بر سر دو چیز و هر آنچه مساوی یکدیگر نباشند، خلاف هم هستند: تخالف الأمران واختلافا؛ لم يتفقا وكل ما لم يتساو فقد تخالف واختلف. اما در اصطلاح یعنی دیگری، بین دو مخالف به منظور اثبات حقی یا ابطال باطلی: منازعه تجری بین المتعارضین (حقیقه حق أو إبطال باطل". (الجرجانی، التعریفات/۸۹).

یکی از موضوعاتی که باید به آن توجه عده‌ای از دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی و علاقه‌مندان به نحو عربی باشد مسئله تأثیر اختلافات نحوی است. دانشجویان معمولاً کتاب‌هایی از نحو را به‌عنوان واحد درسی می‌خوانند که مسائل اختلافی در آن‌ها کم نیست و صورت‌های متعددی از یک مسئله در آن‌ها مطرح، و اراء متفاوت نحویان ذکر می‌شود. سؤالی که ممکن است به ذهن آید این است که اختلافات نحوی چه فایده‌ای در واقعیت زبانی دارند؟ تا چه حد موجب اتساع زبانی می‌شوند؟ نتیجه آن‌ها چیست؟ این مسائل برای دانشجویان به‌خوبی تبیین نشده - آن‌طور که بنده احساس می‌کنم- و در نتیجه باعث دل‌زدگی از زبان است. به مسائل نحو می‌شود. در کشورهای عربی برخی از محققان این مسائل را به‌خوبی تبیین کرده‌اند که یکی از آن‌ها دکتر محمد فاضل صالح سامرایی است. او مطالعات ارزشمندی درباره زبان عربی، نحو و علوم قرآنی انجام داده است. با احساس به این نیاز و به لطف یگانه هستی و قادر متعال تصمیم بر آن شد تا تحقیق ارزشمند انجام‌شده در این رابطه با عنوان "اثر الخلافات النحویة" اثر دکتر سامرایی به فارسی ترجمه شود؛ امیدواریم طالبان را بهره‌حاصل آید.

از آنجایی که متن اصلی کاملاً یک متن علمی و تخصصی هست، در ترجمه آن سعی داشتیم تا همان واژه‌ها و اصطلاحات خاص نحوی، به کار گرفته شود، هرچند این مسئله شاید در مواردی نوعی تکلف بر متن تحمیل کرده باشد اما چاره‌ای از آن نبود. ذکر این نکته ضروری است که

برخی از اصطلاحات شاید در وهله نخست برای مخاطب غریب به نظر آید اما بی‌شک کسانی که آشنایی کافی با مباحث تخصصی نحو دارند، مسیر فهم و تحلیل متن برایشان هموار خواهد بود. مرز بین ترجمه متن اصلی و اضافات مترجم کاملاً مشخص هست و در مواردی که مطلبی غیر از ترجمه، افزوده شده، بلافاصله و در انتهای آن واژه "مترجم" ذکر شده است.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

محمد رضا غفاری

دانشجوی دکترای زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران

www.ketab.ir